

Psychometric Properties of the Persian Version of the State Shame and Guilt Scale (SSGS) among Students

Homeira Varmaghani Ph.D Student

Clinical Psychology, University of Science and Culture, Tehran, Iran

Hamid Poursharifi. Ph.D

Associate Professor, Department of Clinical Psychology, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran

Ali Soleimani. Ph.D

Assistant Professor, Department of Psychology, University of Science and Culture, Tehran, Iran

Ali Fathi-Ashtiani. Ph.D

Professor of Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences and Clinical Psychology Department, Tehran, Iran

ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس حالت شرم و احساس گناه در دانشجویان

حمیرا ورمقانی

دکتری تخصصی روانشناسی بالینی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

حمید پورشریفی*

دانشیار گروه روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران

علی سلیمانی

استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران

علی فتحی‌آشتیانی

استاد مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج) و گروه روانشناسی بالینی، تهران، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف تعیین ویژگی‌های روانسنجی نسخه فارسی مقیاس حالت شرم و احساس گناه در دانشجویان انجام گرفت. روش این پژوهش توصیفی، از نوع روان‌سنجی و از طرح‌های همبستگی و روش نمونه‌گیری در دسترس بود. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی و آزاد استان تهران و البرز که در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ مشغول به تحصیل بودند، به طور اولیه ۹۹۸ نفر و با لحاظ کردن پرسشنامه‌های معتبر ۹۷۶ نفر، علاوه بر مقیاس حالت شرم و احساس گناه (Marschall, Sanftner & Tangney, 1994) به پرسشنامه نگرانی، ایالت پنسیلوانیا (Meyer, Miller, Metzger & Borkovec, 1990) و مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک‌شده (Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988) پاسخ دادند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که نسخه ۱۰ گویه‌ای مقیاس حالت شرم و احساس گناه در فرهنگ ایرانی ساختار دو عاملی دارد. همسانی درونی مقیاس بالا و میزان آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۱ بود. همبستگی معنادار مثبت بین نمرات این مقیاس با نمرات پرسشنامه نگرانی ایالت پنسیلوانیا (۰/۳۳) بیانگر روایی همگرایی مطلوب، و همبستگی معنادار منفی با نمرات مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک‌شده (۰/۳۰-) نشان‌دهنده روایی واگرایی مطلوب بود (p < ۰/۰۰۱). بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت که نسخه فارسی مقیاس حالت شرم و احساس گناه به عنوان ابزار منطبق با نسخه اصلی می‌تواند به متخصصان در زمینه ارزیابی حالت شرم و احساس گناه کمک فراوانی نماید.

واژه‌های کلیدی: احساس گناه، دانشجویان، روان‌سنجی، شرم، هیجان

Abstract

The goal of this study was to determine the psychometric properties of the Persian version of the State Shame and Guilt Scale among students. The method of this descriptive study was psychometric and of correlational plans and the sampling method was convenience sampling. The research population includes all the students of public and Azad universities of Tehran and Alborz provinces who were studying in the academic year 1398-1399, initially 998 participants and then by including valid questionnaires 976 participants completed the Penn State Worry Questionnaire (Meyer, Miller, Metzger & Borkovec, 1990) and Multidimensional Scale of Perceived Social Support (Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988), in addition to The State Shame and Guilt Scale (Marschall, Sanftner & Tangney, 1994). The results of exploratory factor analysis indicated that the 10-item version of the State Shame and Guilt Scale has a two-factor structure in Iranian culture. The internal consistency of the scale was desirable and Cronbach's alpha was equaled to 0.91. The significant positive correlation between the scores of the State Shame and Guilt Scale and the scores of the Penn State Worry Questionnaire (0.33) indicated a desired convergent validity, and the significant negative correlation between the scores of the State Shame and Guilt Scale and the scores of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (-0.30) indicated an optimal divergent validity (p<0/001). Based on the findings, it can be said that the Persian version of the State Shame and Guilt Scale, as a tool in accordance with the original version, can help experts in assessing the shame and guilt states.

Keywords: Guilt, Students, Psychometric, Shame, Emotion

مقدمه

از دیرباز در ادبیات پژوهشی حوزه روان‌شناسی، هیجان‌ها بخش مهمی را به خود اختصاص داده‌اند. یکی از زمینه‌هایی که با وجود داشتن تاریخچه طولانی، اما اخیراً مورد توجه زیادی قرار گرفته است، شرم و احساس گناه است (Singh, Wetterneck, Williams & Knott, 2016; Wong & Qian, 2016). این دو هیجان، خودآگاه و مرتبط با "خود" هستند که تعامل افراد با محیط اطراف و بسیاری از رفتارهای اجتماعی اتخاذ شده در موقعیت‌های بین‌فردی را تنظیم می‌کنند (Tangney & Dearing, 2002). پژوهش‌های اخیر روی تحلیل‌های انجام شده در مورد احساس گناه و شرم نشان می‌دهند که آنها نقش برجسته‌ای بر انگیزه دادن و کنترل کردن افکار، احساسات و رفتار انسان‌ها داشته‌اند (Tangney & Dearing, 2002).

پیشرفت‌های تجربی اخیر نشان داده است که شرم و احساس گناه، با وجود وجه اشتراک به لحاظ خودآگاه بودن و متمرکز بر خود بودن، دو احساس جداگانه هستند و از پیامدهای مختلف برای سازگاری روان‌شناختی برخوردار هستند (Tangney, Stuewig, Malouf & Youman, 2013). شرم با احساس گناه متفاوت است و احساس بی‌ارزشی و بیهودگی با شرم و احساس تنش، پشیمانی و ندامت با احساس گناه تجربه می‌شود و افرادی که احساس شرم می‌کنند نگران ارزیابی شدن توسط دیگران هستند در حالی که اشخاصی که احساس گناه می‌کنند نگران اثراتی هستند که بر دیگران دارند (Dearing, Stuewig & Tangney, 2005). احساس شرم و احساس گناه اغلب در نتیجه سوءرفتار در دوران کودکی ایجاد می‌شوند (Harper, 2011).

به این علت که احساس شرم با احساس بی‌ارزش بودن همراه است، اضطراب ناشی از احساس‌های شرم‌آور با تمایل به دور شدن از وضعیت منفی در ارتباط است (Tangney & Dearing, 2002). احساس شرم اغلب با خودکوچک‌بینی و احساس بی‌ارزش بودن همراه است، به همین دلیل از احساس گناه دردناک‌تر است که این امر موجب فرار و پنهان‌کاری از موضوع شرم‌آور در فرد می‌شود (So, et al.,

2015). شرم بیشتر با علل درونی پایدار (Levinson, Byrne & Rodebaugh, 2016) و منفی (Ludwig, Fellner-Röhling & Thoma, 2017) مرتبط است (به عنوان مثال، من ادم احمقی هستم). در واقع شرم، چه در نوع درونی و چه در نوع بیرونی، هیجان دردناکی است که با خودارزیابی منفی مرتبط است. همچنین شواهد نشان می‌دهد که ارزش‌ها و باورها نقش تعیین‌کننده‌ای در احساس شرم دارند و در بین کودکان شرم شدید با احساس‌های بی‌کفایتی من احمقم، رابطه دارند (Nikra, et al., 2016).

احساس گناه، هیجانی منفی است که تمرکز آن روی رفتار فرد است که در آن فرد خود را به خاطر انجام عملی خاص مورد انتقاد قرار می‌دهد (Tangney, Stuewig & Mashek, 2007). از آنجایی که در احساس گناه، رفتار فرد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، بنابراین احساس گناه وقتی ظاهر می‌شود که افراد نتیجه منفی را به علل درونی ناپایدار (به عنوان مثال، "من به اندازه کافی تلاش نکردم") نسبت دهند (Cavaleria & Pepe, 2014). احساس گناه با سرزنش کردن خود همراه است به همین علت اضطراب ناشی از احساس گناه می‌تواند منجر به تنش و احساس پشیمانی شود، در نتیجه فرد به جبران خسارت به وجود آمده می‌پردازد (Tangney & Dearing, 2002).

همانند دیگر هیجان‌ها، این دو هیجان خودآگاه نیز به عنوان یک عامل روان‌شناختی اساسی، تأثیرات مهمی در روابط درون‌فردی و بین‌فردی و همچنین نقش تعیین‌کننده‌ای در ابعاد مختلف از جمله کیفیت زندگی دارند. شرم و احساس گناه، به عنوان هیجان، در گستره وسیعی از رفتارهای برانگیخته شده انسان وجود دارد (Oliveira, Ferreira, Mendes & Marta, 2017). جنبه‌های منفی شرم و احساس گناه با بسیاری از مشکلات و اختلالات روان‌شناختی از جمله نگرش منفی نسبت به حمایت اجتماعی (Dodson & Beck, 2017)، رفتارها و عادات منفی غذایی (Duarte & Pinto-Gouveia, 2016)، اضطراب اجتماعی (Levinson, Byrne & Rodebaugh, 2016)، افسردگی (Paulus, Vanwoerden, Norton & Sharp, 2016)، وسواس فکری و عملی

یکی از ابزارهایی که ضمن حفظ ساختار مستقل، توانسته است دو هیجان را یکجا مورد بررسی کند مقیاس حالت شرم و احساس گناه (State Shame and Guilt Scale) است. این ابزار در عین حال، به جای صفت، بر حالت متمرکز شده است؛ در حالی که در بسیاری از ابزارهای موجود شرم و احساس گناه، به صفت پرداخته شده است. از مزایای دیگر این ابزار تعداد کم گویه‌ها و کوتاه بودن آن است. نسخه اصلی مقیاس حالت شرم و احساس گناه توسط (Marschall, Sanftner & Tangney, 1994) طراحی شده که از ۱۵ گویه تشکیل شده و دارای سه خرده‌مقیاس شرم، احساس گناه و غرور است. هر خرده‌مقیاس ۵ گویه دارد و در یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای رتبه‌بندی می‌شود. مقیاس حالت شرم و احساس گناه از توضیحات مختصر پدیدارشناسی شرم ("خودم را کوچک می‌بینم و احساس حقارت و شرم می‌کنم"، احساس گناه ("احساس پشیمانی و ندامت می‌کنم یا احساس عذرخواهی و اعتراف به من دست می‌دهد") و غرور ("احساس خوبی نسبت به خودم دارم و احساس می‌کنم که لایق و قابل هستم") تشکیل شده است. از این ابزار در مواردی نظیر تشخیص احساس گناه و شرم پس از تجربه‌های پیچیده آسیب‌زا نیز استفاده شده است (Held, Owens & Anderson, 2015).

خرده‌مقیاس غرور توجه کمتری را به خود جلب کرده است و همین امر باعث شده است که در پژوهش‌هایی (به عنوان مثال، Cavalera & et al., 2017) خرده‌مقیاس احساس غرور حذف شده است و ویژگی‌های روانسنجی نسخه کوتاه شده که دارای ۸ گویه و خرده‌مقیاس شرم و احساس گناه بود مورد بررسی قرار گرفت. مزایای مقیاس کوتاه حالت شرم و احساس گناه در مقایسه با ارزیابی‌های قبلی عبارتند از ۱- یک ابزار خودگزارش‌دهی است که می‌تواند شرم و احساس گناه را به روشی موثر و عملی ارزیابی کند. ۲- در بسیاری از موقعیت‌های مختلف مانند طرح آزمایشی، زمینه‌های بالینی، شرایط یادگیری می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. همچنین در پژوهش‌هایی (به عنوان مثال، Bohaska, 2014) از نسخه اصلی فقط گویه‌های خرده‌مقیاس‌های شرم و احساس گناه استفاده شده است که به نوعی نسخه ۱۰

(Weingarden & Renshaw, 2015) و اختلال شخصیت (Ritter, et al., 2014)

رابطه دارد. با وجود اینکه این دو هیجان در پدیدآوری و دوام برخی از اختلالات نقش دارند، به ویژه در فرهنگ‌های جمعی که نسبت به آبرو و ارزش خود و خانواده‌شان حساس هستند مانعی برای مراجعه افراد به روان‌شناسان می‌شوند (Gilbert, Gilbert & Sanghera, 2004; Kira, Ramaswamy, Lewandowski, Mohanesh & Abdul-Khalek, 2015) و این امر موجب تاثیر مضاعف این دو هیجان بر اختلالات روان‌شناختی می‌شوند.

برای اینکه یک سازه در پژوهش‌ها مورد آزمون قرار گیرد لازم است ابزاری برای سنجش آن طراحی شود. به همین منظور در جهان برای سنجش شرم و احساس گناه، ابزارهای مختلفی ساخته شده است که برخی از آنها عبارتند از: مقیاس حساسیت به احساس گناه و شرم (Measure of Susceptibility to Guilt and Shame)، مقیاس شرم درونی (Internalized Shame Scale)، مقیاس تجربه شرم (The Experience of Shame Scale)، مقیاس خلاصه شده شرم درجه‌بندی شده (Brief Shame Rating Scale)، شاخص احساس گناه ادراک‌شده (Perceived Guilt Index)، مقیاس احساس گناه (Guilt Measure)، مقیاس احساس گناه موقعیتی (Situational Guilt Scale)، سیاهه احساس گناه (Guilt Inventory) و پرسشنامه احساس گناه بین‌فردی (Interpersonal Guilt Questionnaire). مرور این ابزارها چالشی را مطرح می‌کند. از آنجا که شرم و احساس گناه، پدیده درونی هستند و افراد معمولاً فرق بین این دو را تشخیص نمی‌دهند به آسانی قابل تمایز نیستند. این امر باعث شده است که در اکثر موارد، شرم و احساس گناه به عنوان دو ساختار یکسان در نظر گرفته می‌شوند در حالی که مطالعاتی گویای این است که این دو در حالی که با هم ارتباط دارند اما دارای ساختار مستقلی هستند (Levinson, Byrne & Rodebaugh, 2016). بر این اساس می‌توان گفت که در اکثر این ابزارها، شرم و احساس گناه، در یک ابزار همراه با هم و در عین حال با ساختار مستقل مورد سنجش قرار نگرفته‌اند.

پرسشنامه‌ها را پاسخ دهند که علاقمند به مشارکت در پژوهش بودند. در مجموع حجم نمونه ۹۹۸ نفر را شامل شد، ولی با حذف پرسشنامه‌های مخدوش و با توجه به ملاک‌های ورود نهایتاً ۹۷۶ پرسشنامه حاصل شد. ملاک‌های ورود این پژوهش دختر بودن، داشتن سن ۱۸ تا ۲۲ سال و داشتن علاقه‌مندی به شرکت در پژوهش بود.

ابزار سنجش

مقیاس شرم و احساس گناه: این ابزار در چند نسخه ۱۵، ۱۰ و ۸ گویه‌ای می‌باشد. نسخه اصلی توسط (Marschall, 1994) طراحی شده که شامل ۱۵ گویه و سه خرده‌مقیاس شرم، احساس گناه و غرور است. برای هر خرده‌مقیاس ۵ گویه در نظر گرفته شده است که شرکت‌کنندگان باید بر اساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای، ۱ (اصلاً احساس نکرده‌ام) تا ۵ (به طور کامل احساس کرده‌ام) به گویه‌ها پاسخ دهند (به طور مثال: می‌خواهم در زمین فرو روم و ناپدید شوم). گویه‌های ۱، ۳، ۶، ۹، ۱۲ و ۱۵ برای خرده‌مقیاس احساس گناه و گویه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۰ و ۱۳ برای خرده‌مقیاس غرور در نظر گرفته شده است. گویه‌ها برای هر کدام از عوامل بر اساس پیشینه نظری و عملی شرم، احساس گناه و غرور تهیه شده است. آلفای کرونباخ این ابزار برای عامل شرم ۰/۸۹، عامل احساس گناه ۰/۸۲ و عامل غرور ۰/۸۷ است. در این پژوهش، بعد از ترجمه و طی فرایند روایی زبان‌شناختی یعنی ترجمه مستقیم و معکوس و مطابقت آنها، از نسخه ۱۰ گویه‌ای که دارای دو خرده‌مقیاس شرم و احساس گناه است، و برخلاف نسخه ۱۵ گویه‌ای گزارشی در خصوص ویژگی‌های روان‌سنجی آن ذکر نشده است، استفاده شد. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۳ و برای عامل شرم و احساس گناه به- ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۹۳ به‌دست آمده است.

پرسشنامه نگرانی ایالت پنسیلوانیا (Penn State

Worry Questionnaire): پرسشنامه نگرانی ایالت پنسیلوانیا دارای ۱۶ گویه برای ارزیابی نگرانی مفرط و غیرقابل کنترل است. گویه‌ها در یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت، از

گویه‌ای را پدید آورده است. اگرچه این ابزار ۱۰ گویه‌ای برخلاف نسخه ۸ گویه‌ای حاوی همه گویه‌های خرده‌مقیاس‌های شرم و احساس گناه است اما متأسفانه مقاله‌ای یافت نشده است که در آن ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار ۱۰ گویه‌ای مورد بررسی قرار گرفته باشد.

اهمیت بالینی و پژوهشی سازه‌های شرم و احساس گناه و ضرورت دسترسی به ابزاری کارآمد برای سنجش این سازه‌ها از طرفی و ظرفیت‌های نظری و عملی در خور توجه مقیاس شرم و احساس گناه از طرف دیگر نویسندگان مقاله حاضر را بر آن داشت تا نسبت به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار اقدام نمایند. به‌ویژه این که از ابزارهای مرتبط با شرم و احساس گناه، ابزارهای بسیار معدودی "به عنوان مثال، آزمون عواطف خودآگاه" در زبان فارسی مورد بررسی روان‌سنجی قرار گرفته‌اند. با بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار در جامعه ایرانی، متخصصان بالینی و پژوهشگران قادر خواهند شد که سازه‌های شرم و احساس گناه را به راحتی مورد ارزیابی قرار دهند، به‌ویژه این که ابزار از گویه‌های کمی برخوردار است. بر این اساس، این پژوهش به این سوال‌های پژوهشی می‌پردازد که آیا نسخه ۱۰ گویه‌ای مقیاس حالت شرم و احساس گناه در جامعه دانشجویی ایران از پایایی و نیز از روایی لازم برخوردار است؟

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: روش این پژوهش، توصیفی، از نوع روان‌سنجی و از طرح‌های همبستگی بود. جامعه آماری را کلیه دانشجویان ۱۸ تا ۲۲ ساله دانشگاه‌های استان‌های تهران و البرز تشکیل می‌دهند که در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری در دسترس بود. به این صورت که از میان دانشگاه‌های سراسری و آزاد استان تهران و البرز، دانشگاه‌هایی انتخاب شدند و از میان کلاس‌های دانشگاه‌های مورد نظر، برای کنترل ساعت زیستی پاسخ دهنده‌ها، کلاس‌هایی انتخاب شدند که ساعت تشکیل کلاس حول محور ۱۰ صبح تا ۱۳ ظهر بود و همچنین در مراجعه حضوری از دانشجویان خواسته شد که

ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی ۰/۹۷ به دست آمده است.

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

به منظور افزایش صحت روایی پاسخ به پرسشنامه‌ها، ابتدا سعی شد با استاد کلاس، ارتباط برقرار شود و ضمن اخذ رضایت وی برای گرفتن وقت کلاس، از ایشان خواسته شد که دانشجویان را نسبت به مشارکت در پژوهش تشویق کنند. سپس در وقت اختصاص یافته توسط استاد درس، ابتدا از تمامی دانشجویان مذکور درخواست ترک کلاس شد. سپس ضمن ایجاد انگیزش برای مشارکت، هدف کلی پژوهش، محرمانه بودن پاسخ‌ها، و نحوه پاسخ‌دهی به پرسشنامه‌ها توضیح داده شد و رضایت آگاهانه پاسخ‌دهنده‌ها جلب شد. در ضمن به منظور افزایش دقت پاسخ‌دهنده‌ها، از مشوق استفاده شد. علاوه بر شاخص‌های آمار توصیفی، برای بررسی روایی همزمان، از آزمون معناداری همبستگی پیرسون و نیز برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-23 انجام شد.

یافته‌ها

از ۹۹۸ شرکت‌کننده، پرسشنامه‌های ۹۷۶ نفر معتبر و مورد تحلیل قرار گرفت. بعد از اطمینان از نرمال بودن داده‌ها و اینکه کلیه مقادیر چولگی و کشیدگی متغیرها در بازه (۲-، ۲+) قرار داشتند، با توجه به مبنای نظری و عدم استقلال عامل‌ها، تحلیل عاملی با چرخش متمایل (Oblimin Rotation) و بار عاملی حداقل ۰/۳۰ انجام گرفت. مقدار KMO محاسبه شد و برابر ۰/۹۳ بود. بر این اساس نشان دهنده این است که حجم نمونه برای تحلیل عاملی مناسب است.

به منظور پاسخ به این سؤال پژوهشی که آیا ابزار از روایی برخوردار است ابتدا از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی، همسو با پیشینه، گویای وجود دو عامل شرم و احساس گناه، هر کدام با پنج گویه بود. بارهای عاملی در جدول ۱ و واریانس و مقادیر ویژه عوامل در جدول ۲ ارائه شده است. دو عامل با مقادیر ویژه

(اصلاً صدق نمی‌کند) تا ۵ (خیلی زیاد صدق می‌کند) نمره‌گذاری شده است (به طور مثال: همیشه درباره چیزی نگران هستم). دامنه نمرات از ۱۶ تا ۸۰ است و این آزمون دارای همسانی درونی ۰/۹۳ است (Meyer, Miller, 1990; Metzger & Borkovec). در ایران نیز صالح‌پور و همکاران (Salehpoor, Kafi, Hatamiyan, 2017; Mohammadpoor & Rezaei, 2017) به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این آزمون پرداختند و آلفای کرونباخ کل آزمون ۰/۷۴ بود. همچنین در پژوهش دیگری (Dehshiri, Golzari, 2010; Borjali & Sohrabi, 2010) که طی آن ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار بررسی شده بود شاخص‌های پایایی بر اساس آلفای کرونباخ و بازآزمایی برای کل مقیاس ۰/۸۸ و ۰/۷۹، برای خرده مقیاس نگرانی عمومی ۰/۹۰ و ۰/۸۰ و خرده مقیاس عدم نگرانی ۰/۶۰ و ۰/۶۷ بدست آمد. همچنین بر اساس شاخص روایی بر اساس روایی همگرا، همبستگی با اضطراب صفت ۰/۶۸ و با افسردگی ۰/۴۳ به دست آمد که نشانگر مطلوب بودن شاخص‌های روان‌سنجی ابزار در ایران است. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱ به دست آمده است.

مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک‌شده (Multiple Scale of Perceived Social Support): مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک‌شده که توسط زیمت و همکاران (Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988) تدوین شده است و مشتمل بر ۱۲ گویه برای سنجش میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده از سه منبع خانواده، دوستان و دیگر افراد مهم است، که بر اساس یک مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای از «کاملاً مخالف» تا «کاملاً موافق» پاسخ داده می‌شود (به طور مثال: دوستانم واقعاً سعی دارند که به من کمک کنند).

آلفای کرونباخ مقیاس کلی، ۰/۸۹ گزارش شده است (Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988). سلیمی، جوکار و نیک‌پور (Salimi, Jokar & Nikpour, 2009) پایایی مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای سه بعد به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۶ و ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند. در این پژوهش

بالاتر از یک، جمعا ۶۴/۴۹ درصد از واریانس کل آزمون را تبیین کردند.

جدول ۱. نتایج تحلیل عامل مقیاس حالت شرم و احساس گناه

گویه‌ها	عامل‌ها	۱ شرم	۲ احساس گناه
	۳- احساس حقارت می‌کنم.	۰/۸۷	
	۵- احساس می‌کنم آدم بدی هستم.	۰/۷۶	
	۱- می‌خواهم در زمین فرو روم و ناپدید شوم.	۰/۷۵	
	۹- احساس ضعیف بودن و بی ارزشی می‌کنم.	۰/۷۰	
	۷- احساس پستی و خفت می‌کنم.	۰/۶۷	
	۶- نمی‌توانم افکارم را در مورد کار بدی که انجام داده‌ام، متوقف کنم.		۰/۹۰
	۱۰- درباره کاری که انجام داده‌ام، احساس بدی دارم.		۰/۸۱
	۸- احساس ندامت و اعتراف می‌کنم.		۰/۶۳
	۴- از کارهایی که انجام داده‌ام، احساس تنش می‌کنم.		۰/۳۶
	۲- احساس پشیمانی و افسوس می‌کنم.		۰/۳۴

جدول ۲. واریانس‌ها و مقادیر ویژه عوامل مقیاس حالت شرم و احساس گناه

عامل	مقدار ویژه	واریانس	واریانس تجمعی
شرم	۵/۶۸	۵۶/۸۶	۵۶/۸۶
احساس گناه	۰/۷۶	۷/۶۳	۶۴/۴۹

در راستای بررسی سئوال پژوهشی مرتبط با روایی مقیاس حالت شرم و گناه، علاوه بر تحلیل عاملی، همچنین از روایی همگرا استفاده شد. میزان همبستگی ایزار و خرده مقیاس‌ها با پرسشنامه نگرانی ایالت پنسیلوانیا در جدول ۳ آورده شده است. میزان همبستگی (۰/۳۳) گویای روایی همگرای نسبتا مطلوب بود ($p < ۰/۰۰۱$). هم‌چنین میزان همبستگی مقیاس حالت شرم و احساس گناه با حمایت اجتماعی (۰/۳۰) گویای روایی واگرایی نسبتا مطلوب این مقیاس بود ($p < ۰/۰۰۱$).

جدول ۳. همبستگی مقیاس حالت شرم و احساس گناه و خرده مقیاس‌های آن با مقیاس نگرانی و حمایت اجتماعی ($n=۹۷۶$)

نگرانی	حمایت اجتماعی
شرم و احساس گناه	۰/۳۳
شرم	-۰/۳۲
احساس گناه	-۰/۲۴

* $< ۰/۰۰۱$

به منظور پاسخ به این سؤال پژوهشی که آیا مقیاس حالت شرم و گناه از پایایی برخوردار است از آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱ و برای عامل شرم ۰/۸۴ و عامل احساس گناه ۰/۸۶ به دست آمد. میانگین، واریانس و انحراف استاندارد کل مقیاس به ترتیب ۱۹/۰۴،

۷۸/۱۷ و ۴/۸۴ به دست آمد. هم‌چنین ضریب آلفای کرونباخ مقیاس در صورت حذف گویه و نیز همبستگی نمره هر یک از سوال‌ها با نمره میانگین و واریانس کل مقیاس در صورت حذف هر کدام از گویه‌ها به همراه میانگین و انحراف استاندارد هر یک از گویه‌ها در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. میانگین و واریانس کل مقیاس با حذف هر گویه و میانگین و انحراف استاندارد سوال‌ها

سوال	میانگین مقیاس با حذف گویه	واریانس مقیاس با حذف گویه	همبستگی با نمره کل	ضریب آلفا با حذف گویه	میانگین گویه	انحراف استاندارد گویه
۱	۱۷/۲۳	۶۴/۲۳	۰/۶۳۹	۰/۹۰۵	۱/۸۱	۱/۲۲
۲	۱۶/۷۳	۶۱/۵۹	۰/۶۷۴	۰/۹۰۳	۲/۳۱	۱/۳۹
۳	۱۷/۳۹	۶۴/۱۸	۰/۶۴۷	۰/۸۹۹	۱/۶۴	۱/۰۷
۴	۱۷/۰۴	۶۲/۹۴	۰/۷۱۸	۰/۹۰۰	۲/۰۰	۱/۲۱
۵	۱۷/۳۲	۷۰/۳۹	۰/۵۱۱	۰/۹۱۱	۱/۷۲	۰/۸۳
۶	۱۶/۵۴	۶۲/۶۰	۰/۶۱۴	۰/۹۰۷	۲/۵۰	۱/۴۰
۷	۱۷/۶۱	۶۶/۲۲	۰/۷۳۹	۰/۹۰۰	۱/۴۳	۰/۹۲
۸	۱۷/۳۰	۶۳/۰۱	۰/۷۶۰	۰/۸۹۷	۱/۷۳	۱/۱۵
۹	۱۷/۱۹	۶۲/۸۹	۰/۷۰۹	۰/۹۰۰	۱/۸۵	۱/۲۳
۱۰	۱۶/۹۹	۶۱/۳۵	۰/۷۲۸	۰/۸۹۹	۲/۰۴	۱/۳۲

بحث و نتیجه‌گیری

گویه‌های دهگانه، عوامل شرم و احساس گناه بطور کامل از هم قابلیت تفکیک دارند. میزان واریانس تبیین شده توسط عامل‌های استخراجی، برای عامل شرم، برابر ۵۶/۸۶ و برای عامل احساس گناه برابر ۷/۶۳، و عوامل در مجموع ۶۴/۴۹ درصد از کل واریانس را تبیین می‌کنند. به نظر مولیک (Mulaik, 1972) حداقل مورد قبول برای این شاخص ۵۰ درصد است. بنابراین می‌توان به نتایج حاصل از این پژوهش اعتماد کرد.

ضرایب همگونی درونی (آلفای کرونباخ) عامل‌های استخراجی، برای عامل شرم ۰/۸۴ و عامل احساس گناه ۰/۸۶ بود. این یافته‌ها نشان دادند عوامل از نظر همگونی درونی در وضعیت قابل قبولی قرار دارند. بررسی ضرایب همگونی مربوط به حذف گویه‌ها نیز نشان می‌دهد با حذف هر یک از آن‌ها، ضریب چندان تفاوتی را نشان نمی‌دهد؛ لذا می‌توان اهمیت اکثر این گویه‌ها در ارزیابی عامل‌ها را یکسان

این پژوهش با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه ۱۰ گویه‌ای مقیاس حالت شرم و احساس گناه و بعد از هماهنگی با یکی از پدیدآورندگان مقیاس اصلی (تانگنی) انجام گرفته است. نتایج حاصل از انجام تحلیل عاملی اکتشافی داده‌ها با استفاده از روش عامل‌یابی محورهای اصلی و چرخش متمایل، حاکی از وجود دو عامل شرم (پنج گویه)، و احساس گناه (پنج گویه)، بود و گویای مطابقت کامل این دو عامل را با عامل‌های شرم و احساس گناه ابزار اصلی است.

بررسی مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری کیسر-مایر-الکین نشان داد که این شاخص ۰/۹۳ بوده است که با مقدار حداقل این شاخص برای کسب اطمینان از کفایت ماتریس داده‌ها برای عامل‌پذیری، ۰/۶۰ (Tabachnick, Fidell & Ullman, 2007) مطابقت زیادی دارد. این یافته نشان می‌دهد که در

می‌شود ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در جمعیت‌های دیگر، که از سن و ویژگی‌های متفاوت‌تری از دانشجویان برخوردار هستند مورد بررسی قرار گیرد و روابط شرم و احساس گناه با متغیرهای جمعیت‌شناختی نظیر جنسیت مورد بررسی قرار گیرد. در مجموع با توجه به نتایج حاصل شده می‌توان گفت مقیاس حالت شرم و احساس گناه از روایی و پایایی نسبتاً مطلوب در جامعه ایرانی برخوردار است و می‌توان از آن برای بررسی میزان ابراز هیجان استفاده کرد. بدین ترتیب می‌توان در مواردی که صرفاً اندازه‌گیری شرم و احساس گناه مطرح است مقیاس ۱۰ گویه‌ای را می‌توان به جای مقیاس ۱۵ گویه‌ای بکار برد به ویژه اینکه، شواهد گویای این است که ابزارهای کوتاه تحت تاثیر عواملی نظیر خستگی قرار نمی‌گیرند و این باعث شده است که در حوزه‌های مختلف، کوتاه کردن ابزارها در دستور کار پژوهش‌گران قرار گیرد (به عنوان مثال، Veronese & Pepe, 2017; Fiorilli & et al., 2015; Grazzani, Ornaghi, Pepe, 2017; Brazzelli & Rieffe, 2017).

تقدیر و تشکر

از زحمات رئیس محترم مرکز مشاوره دانشگاه تهران و مدیر محترم شعبه آن مرکز در دانشکده کشاورزی استان البرز و نیز کلیه شرکت‌کنندگان در این پژوهش صمیمانه قدردانی می‌شود. این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است.

منابع

- Bohaska, A. (2014). *THE Effects of Social Rank on Shame and Guilt*. Doctoral dissertation, Indiana State University, Indiana.
- Cavalera, C., & Pepe, A. (2014). Social emotions and cognition: shame, guilt and working memory. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 112, 457-464.
- Cavalera, C., Pepe, A., Zurloni, V., Diana, B., Realdon, O., & Jiang, R. (2017). A short version of the State Shame and Guilt Scale (SSGS-8). *TPM-*

فرض کرد. ضرایب همبستگی هر یک از گویه‌ها با نمره کل هر گویه بین ۰/۵۱ (گویه پنج) تا ۰/۷۴ (گویه هفت) است بنابراین می‌توان به عنوان میزان توانایی و حساسیت هر گویه در تشخیص تفاوت‌های بین افراد دانست. حداقل مقدار این شاخص ۰/۳۰ در نظر گرفته می‌شود و شاخص‌های حاصل در این دامنه قرار دارند.

بخش دیگر تحلیل‌های انجام‌شده بررسی روایی‌های سازه خرده مقیاس‌های حاصل از تحلیل‌های عامل‌یابی با برخی از سازه‌هایی است که در پیشینه پژوهشی به رابطه و عدم رابطه این سازه‌ها اشاره شده است. نتایج نشان داد که کل مقیاس و دو عامل شرم و احساس گناه، با نگرانی رابطه مستقیم و معنادار و با حمایت اجتماعی ادراک شده رابطه غیرمستقیم و معنادار دارد. این یافته‌ها را می‌توان به ترتیب در راستای روایی همگرا و واگرای این خرده‌مقیاس‌ها تبیین نمود. علت انتخاب حمایت اجتماعی برای روایی واگرا که توسط نتایج این پژوهش هم مورد تایید قرار می‌گیرد این است که شواهد (به عنوان مثال، Schönbacher, Maier, Mohler-Kuo, Schnyder & Landolt, 20) گویای این است که در مواردی مثل تجارب آسیب‌زای جنسی، افرادی که از حمایت اجتماعی بالایی برخوردارند به راحتی تجربه را افشا کرده و نسبت به شرح و روایت آن اقدام می‌کنند و بین میزان و حمایت اجتماعی ادراک شده و شرم و احساس گناه رابطه منفی وجود دارد.

این پژوهش روی دانشجویان دختر دانشگاه و در فاصله سنی ۱۸ تا ۲۲ انجام گرفته است. از آنجاکه شواهدی گویای این است که جمعیت‌های بالینی و غیربالینی در ادراک شرم و احساس گناه از تفاوت برخوردارند، همچنین تفاوت‌هایی در تجربه این دو احساس در دختران و پسران وجود دارد (به عنوان مثال، Else-Quest, Higgins, Allison & Morton, 2012) و همچنین با توجه به اینکه عامل رشدی و سن می‌تواند در تجربه و ابراز شرم و احساس گناه تاثیر داشته باشد (به عنوان مثال، DiVasto, Pathak & Fishburn, 1981) بر این اساس بهتر است در تعمیم یافته‌های حاصل که از جمعیت غیربالینی و دختران جوان حاصل شده است به جمعیت‌های دیگر، با احتیاط عمل کرد. بر این اساس پیشنهاد

- guilt: Relations to problematic alcohol and drug use. *Addictive behaviors*, 30(7), 1392-1404.
- Dehshiri, G.H.R. Golzari, M., Borjali, A., & Sohrabi, F. (2010). Psychometrics Particularity of Farsi Version of Pennsylvania State Worry Questionnaire for College Students, *Journal of Clinical Psychology*, 1, (4), 67-75. [Persian].
- DiVasto, P. V., Pathak, D., & Fishburn, W. R. (1981). The interrelationship of sex guilt, sex behavior, and age in an adult sample. *Archives of sexual behavior*, 10(2), 119-122.
- Dodson, T. S., & Beck, J. G. (2017). Posttraumatic stress disorder symptoms and attitudes about social support: Does shame matter? *Journal of anxiety disorders*, 47, 106-113.
- Duarte, C., & Pinto-Gouveia, J. (2016). Body image flexibility mediates the effect of body image-related victimization experiences and shame on binge eating and weight. *Eating Behaviors*, 23, 13-18.
- Else-Quest, N. M., Higgins, A., Allison, C., & Morton, L. C. (2012). Gender differences in self-conscious emotional experience: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 138(5), 947.
- Fiorilli, C., De Stasio, S., Benevene, P., Iezzi, D. F., Albanese, O., & Pepe, A. (2015). Copenhagen Burnout Inventory (CBI): A validation study in the Italian teacher group. *TPM: Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 22(4), 1-16.
- Gilbert, P., Gilbert, J., & Sanghera, J. (2004). A focus group exploration of the impact of izzat, shame, subordination and entrapment on mental health and service use in South Asian women living in Derby. *Mental Health, Religion & Culture*, 7(2), 109-130.
- Grazzani, I., Ornaghi, V., Pepe, A., Brazzelli, E., & Rieffe, C. (2017). The Italian Version of the Empathy Questionnaire for 18-to 36-months-old children: Psychometric properties and measurement invariance across gender of the EmQue-I13. *European Journal of Developmental Psychology*, 14(1), 118-126.
- Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 24(1), 99-106.
- Dearing, R. L., Stuewig, J., & Tangney, J. P. (2005). On the importance of distinguishing shame from
- Harper, J. M. (2011). Regulating and coping with shame. *Re-constructing emotional spaces: From experience to regulation*, 189-206.
- Held, P., Owens, G. P., & Anderson, S. E. (2015). The interrelationships among trauma-related guilt and shame, disengagement coping, and PTSD in a sample of treatment-seeking substance users. *Traumatology*, 21(4), 285.
- Kira, I. A., Ramaswamy, V., Lewandowski, L., Mohanesh, J., & Abdul-Khalek, H. (2015). Psychometric assessment of the Arabic version of the Internalized Stigma of Mental Illness (ISMI) measure in a refugee population. *Transcultural Psychiatry*, 52(5), 636-658.
- Levinson, C. A., Byrne, M., & Rodebaugh, T. L. (2016). Shame and guilt as shared vulnerability factors: Shame, but not guilt, prospectively predicts both social anxiety and bulimic symptoms. *Eating Behaviors*, 22, 188-193.
- Ludwig, S., Fellner-Röhling, G., & Thoma, C. (2017). Do women have more shame than men? An experiment on self-assessment and the shame of overestimating oneself. *European Economic Review*, 92, 31-46.
- Marschall, D., Sanftner, J., & Tangney, J. P. (1994). The state shame and guilt scale. *Fairfax, VA: George Mason University*.
- Meyer, T. J., Miller, M. L., Metzger, R. L., & Borkovec, T. D. (1990). Development and validation of the penn state worry questionnaire. *Behaviour research and therapy*, 28(6), 487-495.
- Mulaik, S. A. (1972, March). A mathematical investigation of some multidimensional Rasch models for psychological tests. In *annual meeting of the Psychometric Society, Princeton, NJ*.
- Oliveira, V. R., Ferreira, C., Mendes, A. L., & Marta-Simões, J. (2017). Shame and eating psychopathology in Portuguese women: Exploring

- the roles of self-judgment and fears of receiving compassion. *Appetite*, 110, 80-85.
- Paulus, D. J., Vanwoerden, S., Norton, P. J., & Sharp, C. (2016). Emotion dysregulation, psychological inflexibility, and shame as explanatory factors between neuroticism and depression. *Journal of affective disorders*, 190, 376-385.
- Ritter, K., Vater, A., Rüsich, N., Schröder-Abé, M., Schütz, A., Fydrich, T., ... & Roepke, S. (2014). Shame in patients with narcissistic personality disorder. *Psychiatry research*, 215(2), 429-437.
- Salehpoor, GH., Kafi, M., Hatamiyan, H.R., Mohammadpoor, K., & Rezaei, R. (2017). Validation of Persian Version of the Penn State Worry Questionnaire among Multiple Sclerosis Patients. *Journal of Knowledge and Health*, 12(1), 16-27. [Persian].
- Salimi, A., Jokar, B., & Nikpour, R. (2009). Internet and Communication: Perceive Social Support and Loneliness as Antecedent Variables. *Journal of Psychological Studies*, 5(3), 81-102. [Persian].
- Schönbucher, V., Maier, T., Mohler-Kuo, M., Schnyder, U., & Landolt, M. A. (2012). Disclosure of child sexual abuse by adolescents: A qualitative in-depth study. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(17), 3486-3513.
- Singh, S., Wetterneck, C. T., Williams, M. T., & Knott, L. E. (2016). The role of shame and symptom severity on quality of life in obsessive-compulsive and related disorders. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders*, 11, 49-55.
- So, J., Achar, C., Han, D., Agrawal, N., Duhachek, A., & Maheswaran, D. (2015). The psychology of appraisal: Specific emotions and decision-making. *Journal of Consumer Psychology*, 25(3), 359-371.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*, Boston, MA: Pearson, 5, 481-498.
- Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). Shame and guilt. New York, NY. *Guilford Press*.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annu. Rev. Psychol.*, 58, 345-372.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., Malouf, E. T., & Youman, K. (2013). 23 Communicative Functions of Shame and Guilt. *Cooperation and its evolution*, 485.
- Veronese, G., & Pepe, A. (2017). Positive and negative affect in children living in refugee camps: Assessing the psychometric proprieties and factorial invariance of the PANAS-C in the Gaza Strip. *Evaluation & the Health Professions*, 40(1), 3-32.
- Weingarden, H., & Renshaw, K. D. (2015). Shame in the obsessive compulsive related disorders: A conceptual review. *Journal of affective disorders*, 171, 74-84.
- Wong, M., & Qian, M. (2016). The role of shame in emotional eating. *Eating behaviors*, 23, 41-47.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1), 30-41.